

НОВ УСПЕХ ЗА ТУРСКАТА БЪЛГАРИСТИКА

Yenisoy, Hayriye Memoğlu Süleymanoğlu, Erhan Süleymanoğlu. *Modern Bulgar Dili. Üniversite Öğrencilerine Ders Kitabı. Съвременен български език. Учебник за студенти.* Ankara: Hatiboğlu, 2014. 400 p.

Милена Йорданова

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

В края на 2014 г. в Турция излезе от печат първото издание на „Съвременен български език. Учебник за студенти“. То е насочено към туркоезични ползватели, които изучават българския като чужд. Член на авторския колектив е проф. Хайрие Мемоглу-Сюлейманоглу Йенисой, която е основател и дългогодишен преподавател в специалността „Българска филология“ в Университета в Анкара (Турция). Неин съавтор е д-р Ерхан Сюлейманоглу.

В увода читателят се запознава с някои аспекти от историческия развой на българския език. Тук се представя особеното място на българския език в групата на славянските езици, тъй като той се отличава със своя аналитичен строеж и специфична морфология. Посочва се как се осъществява формирането и развитието на книжовния старобългарски, а впоследствие и на съвременния български език, като се акцентира на всеки от трите класически периода, обхващащи времето от IX век досега. По отношение на използваната от авторите терминология за означаване на езика, говорен от прабългарите (дунавските българи, Аспаруховите българи), е необходимо да се уточни, че коректно би било използването единствено на наложени в световната езиковедска литература термини като прабългарски (протобългарски) език – *Protobulgarca*, а не названието „тюркският език на Аспаруховите българи“ – *Asparuh (İsperih) Bulgarlarının Türkçesi* (с. 15 – 16). Важно е да се отбележи, че в увода авторите отделят специално място на българските азбуки: глаголицата и кирилицата.

Учебникът се състои от два дяла: граматика и упражнения. В първия дял се разглеждат разделите фонетика, морфология и синтаксис на българския език. Специално внимание се отдава на словообразуването, което е обособено в отделен раздел. Названията на граматичните категории са дадени на турски език, като се посочва и преводът им на български език, което улеснява ползването им в учебния процес. Авторите правилно са избрали да дадат метатекста изцяло на турски език. Илюстративният материал, поясняващ функционирането на отделните явления в българската езикова система, е преведен коректно на турски език, което е целесъобразно от методическа гледна точка.

Вторият дял, озаглавен „Упражнения“, съдържа същите части като първия: фонетика, словообразуване, морфология и синтаксис. Прави впечатление, че като илюстративен материал са използвани образци от разговорния език, но също така произведения от български и световни класици, включително и поезия. С цел да се опознае по-добре културата и народопсихологията на българина са включени и народни приказки и други елементи от фолклора, като гатанки и пословици. За да се запознаят учещите и с други стилове на езика, освен художествения, се въвеждат и текстове с историческа и географска тематика. В помощ на обучаемите след тези текстове се посочва преводът на турски език на специфични изрази. В учебника са включени и текстове на турски език, за да могат учещите да усвоят елементарни преводачески техники за превод от роден към чужд език. Към всеки от текстовете се поставят различни граматични задачи, за да се съчетае преводът с овладяването на представените граматични правила. Посочват се и въпроси по съдържанието на текстовете, за да се провери уменията за четене с разбиране. След текстовете за разказване се дават опорни точки, по които да се предаде със собствени думи съдържанието на текста. Това подпомага учещия да концентрира вниманието си върху правилната употреба на лексикалните и граматичните елементи, без да се разконцентрира от хронологията на наратива. Включването на графични илюстрации подпомага онагледяването на съответния предмет или ситуация, като така се активира визуалната памет в процеса на овладяване на съответния лексико-граматичен материал.

Положително оценявам посочването на ударенията в текста на български език – в примерите, в упражненията, както и в названията на различните раздели и категории. Авторите правилно са преценили, че ударението, специално за изучаващите български език с водещ турски, е един от елементите, който затруднява процеса на усвояване. Предложеното в учебника решение е успешно. От изключително значение за правилното му овладяване е отбелязването на ударението в учебното съдържание поради различната структура на двата езика: в аглутинативния турски език принципно ударението се измества към края на думата, докато в българския език то се подчинява на специфична система от правила.

В приложенията е включено пълното спрежение на български глаголи с указания за правописа и правописа им. Посочен е и списък на някои често из-

ползвани съкращения с разгърнатата им форма на български език и с турските им еквиваленти. Изключително полезно приложение както за филолози, така и за нефилолози представлява включеният речник на граматичните термини на български и техните съответствия на турски език. Авторите са решили по оригинален начин да представят словника му, като вместо по азбучен ред са предпочели да изложат езиковата терминология тематично, тоест по раздели, отговарящи на реда, заложен в съдържанието на учебника. От комуникативна гледна точка полезно е включването на еквивалентите на някои от често срещаните устойчиви съчетания в двата езика, които са изведени също в приложенията, за да могат учещите бързо да направят консултация.

В края на изданието са поместени и снимки, на които се съдържат кадри от Университетската библиотека и аудитории в Ректората на Софийския университет, както и сграда, принадлежаща към фонда на студентските общежития на Университета.

В края на учебника е включена и цветна физическа карта на България. Това е практично решение, тъй като така обучаемите винаги могат да направят бърза справка за местоположението на някое селище или географски обект, като същевременно се спестява необходимостта преподавателят да осигурява за занятията такъв помощен материал. Заслужава похвала изборът на авторите да подберат за корица на учебника емблематични за българската наука и духовност паметници.

Учебникът „Съвременен български език. Учебник за студенти“, резултат от дългогодишната работа на авторите, е предназначен за всички, които имат желание и необходимост да овладеят българския език. Той включва добре обмислен и аргументиран езиков материал, представящ българската езикова система за учебни цели. Със своя добър баланс между теория, езикова фактология и система от упражнения учебникът притежава качествата да бъде успешно използван в процеса на преподаване на български език на туркоезични обучаеми. Той може да се използва в занятията по практически български език в специалността „Българска филология“ в Анкарския университет, но може да се прилага и за обучението по български език на студентите с водещ турски език, които следват в България.

A NEW SUCCESS FOR THE TURKISH BULGARISTICS

✉ **Dr. Milena Yordanova, Assist. Prof.**
University of Sofia
15, Tsar Osvoboditel Blvd.
1504 Sofia, Bulgaria
E-mail: yordanova_milena@yahoo.com